

A FÉNY TERMÉSZETE

A hírt Mentovich kollega hozta. Én a szokásos költészettani órát tartottam az ötödikeseknek, amikor kivágódott a tanterem ajtaja:

- János, egy pillanatra! – felrezenek, bosszúsan. A testes, kopaszodó Mentovich zihálva veszi a levegőt: – Főbe lőtte magát! Hallottad?
- Kicsoda? – kérdezem mogorván, mert gyűlölöm, ha megzavarják az órát.
- Széchenyi – hangzik a név tompán s végigkong a nagykőrösi gimnázium hosszú folyosóján.
- Széchenyi – ismétlem visszhangszerűen, mintha nem éreznék felindulást. Egymásra bámulunk. Egy hang se hallatszik, csak az ablaküvegen döngicsél egy tavaszi légy.
- Itt hagyott minket! A legnagyobb magyar! Holnap este megemlékezést tartunk a temetőben. *Idunánál* – és kisiet.

Némán figyelnek a kis kócos, szőke meg barna fejek. – Vége az órának – mondom én is halkan. – Szedjék össze a dolgozatokat! – Leülök a katedra székére (ami különben nem szokásom). Arcom a két tenyerembe ejtem, így várom meg, amíg a szolgálatkész kis Ágai odahozza a pacás, ákombákomos papírlapokat.

Otthon szótlánul kanalazom be az ebédet. Utána – nyakamban sállal, karomon kampós sétabotommal, fejemen a kékbojtos, kopott fezzel – kísétálok az akáccal sűrűn benőtt temetőbe. Van ott egy kedves helyem, ahol két fatörzs egyetlen óriásfává egyesült, szinte szív-alakban összenöve egy sír felett. A sírkövön csak egy szó: *Iduna*. Szép fiatal nő nyugszik alatta: költőnő, akinek én adtam ezt a nevet. Titkos vonzalom volt, s ez az összenövő fa talán én vagyok? Egyébként is ez a legjobb hely a városban: itt nem figyel rád senki. Mióta *A walesi bárdokat*, amikor kész lett, először neki olvastam fel – hogy fennhangon is halljam –, gyakori vendég vagyok nála. Igazán jó ötlet itt tartani a megemlékezést!

Az erdő, mely szinte csak kőhajításra van a házunktól, rég elnyelte már a temetőt. A gyökerek belenőttek, átfolytak a sírokon, mintha a kicsattanó zöldbe forduló akácok egyenest a halottak testéből nőnének ki. (Senki sincs annyira jelen, mint aki már elment.)

S érzem, hogy ez a gondolat megindít valamit: benne van az egész fájdalom, amit Széchenyi halála fakasztott bennem. Már tudom, hogy vers fog születni belőle. De nem érzem még azt a titokzatos kábulatot, amikor megjelenik a fejemben az a bizonyos kép. Amelyben már ott rejtőznek elrejtve a szavak embriói. (És néha évek is eltelnek, mire – mint Zenon óriásai a földből – kinőnek a papírból.)

Ilyenkor kis időre elcsitul az az alattomos zúgás a fülemben, amelyet úgy hordozok magamban, *mint sebesült szarvas a nyilat*.

Másnap reggel, a folyosón, órára menet szembetalálkozom az iskola inspektorával, Mikulás Dániel úrral („a kora reggeli rémmel”, ahogy magunk között a tréfás Mentovich nevezi a korán kelő hivatalnokot). Kollégáim rettegnek a bécsiesen vastag barkót viselő, vizeskék

tekintetű férfiútól, aki idebent is cilinderrel a fején járkal. Beül az óráinkra, jegyzeteli az előadásainkat (ki merne eltérni a tankönyvtől?) s olykor még a tanárok bajusz- és szakállviseletébe is beleszól. Én vagyok a kivétel: az én tömött, sötéten fénylő bajuszom – akár két lándzsahegy – maga az ellenállás, s valahogy ez a Mikulás is ráérezett, hogy semmiképp se hámba való! Ekkor villan eszembe, hogy a minap, március idusán, amikor a jó Weisz kollégának, a német nyelv tudorának osztályában helyettesítve, a fiókban a krétát kerestem, egy nemzetiszín kokárdát láttam ott meglapulni. Mikulás inspektor vizeskék tekintete végigpásztazza a küllemem – a rövid zsinóros magyar kabáthoz épp nyakravaló nélküli inget viselek – és fejcsóválva dünnyögi:

- Nyakkendő nélkül, professzor úr? Tudja, ugyebár, hogy ez ellentétes az iskolaszabályzattal?
- Csak a migrén miatt – mondom tompán, a fogam közt – nehezen kapok levegőt.
- Fáj a feje? Miért nem fordul orvoshoz?
- Csak egy dolog használ ellene.
- S mi lenne az?
- A *szabad* levegő.
- Sétáljon hát sokat, Arany úr – veti oda sietve az inspektor, úgy téve, mintha nem venné észre szavaim célzatosságát.
- És a dolgozatok? Holnaputánig 160 diák dolgozatát kell leosztályoznom, uram – vágom a képébe barátságtalanul, közben arra gondolok; ha odébb állt ez a gondolattribék, visszaosonok az osztályterembe, hogy eltüntessem a Weisz kollégára leselkedő veszélyt.
- Kegyed a leglelkiismeretesebb tanárunk – Mikulás ajka váratlan mosolyra torzul, atyásan vállon vereget – Épp most inspiciáltam visszamenőleg a jelenléti íveket, s volt szerencsém konstatálni, hogy kegyed kilenc év alatt egyetlenegy órát se mulasztott. Minden dolgozatot szigorúan kijavított! A nebulók mégis odavannak kegyedért... Kegyednek titka van! Mondja, hogy csinálja ezt? – kérdi az inspektor, akár egy ripacs színész, oly teátrálisan – Máris elárulhatom: fel van mentve a vizsgálat alól! Nem kell aggódnia az előmenetelért, ha üresedés lesz a direktori poszton...S addig is felterjesztem kitüntetésre! –

Ezzel az inspektor, mintha díszszemlét fogadna, a fekete kalpagjához érinti a hüvelykujját és továbbcsoszog. „Mit tehetsz ellene, ha tetszel az ördögnek?” – kérdem magamban. De ekkor az ördög visszafordul és megkérdi:

- Tud-e róla, mi készül holnap délután a temetőben?
- Fogalmam sincs, uram! – és ingatom a fejem, hogy meggyőzőbb legyek.
- Méltóztatik, ugye, tudni: mint köztisztviselőnek, kötelessége jelenteni, ha tüntetést észlel?? S mi a következmény, ha nem teszi? Benne van az iskolaszabályzatban!
- Nekem mondja, uram? – morgok rá mogorván – Én voltam az, akinek kötelességévé tette, hogy a bikkfányelvű *Organisations-Entwurf*-ot magyarítsam valahogy... –

S ekkor az ördög, gúnyosan somolyogva, végre otthagy. Én meg beosonok Weisz kolléga osztálytermébe. Kihúzza fiókot, konstátalom, hogy elkéstem: a bűnjel eltűnt. Mint egy rossz diáktól, kérdezem magamtól: „Én miért nem merek a fiókomban kokárdát tartani? Weisz agglégény. Engem meg egész fecskecsapat, három éhes száj vár otthon.” S valami keserűt érzek. Azt, ami nap mint nap megkarcolja a szívem.

Talán ezért álmodtam megint Petőfivel. Az a kép jelent meg előttem, amikor Sándor váratlanul felbukkant a szalontai Fáskertben. Épp, amikor én egy zsenge diófa-csemete elültetésével vesződtem. (Ma már mosolygok rajta, hogy azt a nevet adtam neki: „szabadság”.)

- Addig éljen a gazda, míg abból a fából kitelik majd koporsója! – kiáltott felém Sándor, sötét haja lobogott a kihajtott fehér ing felett.

Ez a lobogás az, ami gyakorta nem hagy aludni, de mindig, amikor felidézem, újra s újra erőt érzek. Ha csak órákra, napokra is. (Nem igaz hát, amit egykor írtam, hogy *nem bántja többé az „Egy gondolat”!*)

Most március idusára virradóan is megjelent nekem Sándor: bátorságot adott arra, hogy az órán Őróla beszéljek, mint *az egész világ egyik legjelentékenyebb költőjéről*. Hogy keze írását lássák, bevittem az órára egyik énhozzám írott levelét. Kiterítettem a katedrara – akárha ravatal lenne –, és az osztály megilletődve sétált el a sárguló gyöngybetűk előtt. (Én meg, hogy elrejtsem könnyeim, buzgón korhóltam a nebulókat: „Mihaszna, beengedtetek a szűnyogokat ... az egyik máris a szemembe szállt!”) *S hogy szajkó beszédhez ne szokjatok!*, elszavaltattam a kis Ágaival az *Anyám tyúkját*. Mély csendben hallgatták, s a végén, mintha még a vershez tartozna, Ágai felkiáltott: „Éljenek a hősök!” s mélyen a szemembe nézve, azt mondta: „Itt áll előttünk is egy!” Zavarba jöttem, s már éreztem is a fülemben a zúgást, ami a *rossz dzsinnem* közeledését jelzi. „Ha tudnád: nincs kínosabb, mint egy életben maradt hős”, ugrott volna a nyelvemre, de szerencsémre nem bírtam megszólalni. Már zakatolt a vér a fülemben, meg se hallottam a pedellus csengettyűjét, amivel odakint az óra végét jelezte. Úgy állottam a katedrán, szédülve, tátongó mélység szélén s a nebulók ijedten néztek rám. Végül csak intettem, némán: „menjete”.

Most, ahogy javítom a dolgozataikat, elszáll a múltkori, nehezen titkolt öröm is. *Ha a fa élte megszakad, Egy percig éli túl virága*. Meddig éli túl ez a szép ifjúság a mi széttaposott nemzedékünket? Eszembe jut Széchenyi s a temetői megemlékezés. Odacsapom az irkákat, és kisétálok a kiserdőbe, a gyökerekkel átszőtt sírokig. *Iduna* mellett nem vár senki, továbbsietek, keresztül-kasul járom az erdőt, bukdácsolok a megsüppedt halmokon: sehol senki. Csak a szél babrálja a gyászszalagokat. Rettentő ürességet érzek. „A te hazád ez, te legnagyobb magyar?”

De hazafelé, az erdőszéli göcsörtös törpeakác, afféle boszorkányfa előtt összetalálkozom a jó Weisz kollégával. A fa tövében ül, most is az elnyűhetetlen, foltozott kabátjában. Kezében rövidke ostorszűj. Rácsodálkozom:

- Mit művelsz itt, barátom?

- Felakasztom magam – válaszolja, vérekes szemekkel.

Muszáj felnevetnem. – Pont egy törpefára? Mit szólnak majd a diákjaid?

- Ne ne vess – ez már elviselhetetlen!
- Persze, hogy az. *Minden* elviselhetetlen. Épp ezért *kell elviselni*. *Most* ez a dolgunk a világban – magam is meglepődöm a határozottságomon – Azt hiszed, én nem szenvedem meg minden napom?
- Te panaszkodsz, János? Neked sikereid vannak. Téged mindenütt elismernek.
- S amúgy mi a baj?
- Elbocsátottak.
- Téged? A legfontosabb német nyelv professzorát?
- Az inspektor kokárdát talált a fiókomban.

Érzem, hogy elönt a verejték.

- Megmutattad a diákoknak? Bátor ember vagy, Weisz!
- Dehogyan mutattam... Csak feledékenységből hagytam ott. Foltozni vittem a kabátom, annak a zsebében lapult tizenkét évig... Látod, milyen szerencsétlen vagyok?? – Weisz csaknem elsírja magát – Nekem sose sikerül semmi...
- Szedd össze magad, barátom! A szíjat, amivel föl akartad magad kötni, magammal viszem...

„Egy csónakban evezünk” – gondolom aztán hazafelé menet, csizmám orrával rugdosva a homokos út kavicsait. Hát így állunk! Nevet rajtunk az ördög... *Se kedv, se erő... Hányszor felmerül bennem is: mi értelme az egészsnek? Jó lenne elenyészni, megsemmisülni, az öntudattól szabadulni...* Aztán kézbe kapom a helyesírási hibáktól hemzseggő dolgozatokat s egyszer csak megdöbbenek: a szöveg közé bújtatva, rejtetten, mint titkosírás, egytől-egyik mindenikben szerepel ez a szó: „Petőfi”... Felnevetek az örömtől, a pillanat törékeny ajándékeként. Szeretem őket. A helyesírási hibáikat is. És mégis...

Este otthon megint némán kanalazom a vacsorát, Laci fiam – sovány, mint egy agár, s ha felágaskodik, feje búbjá a plafont veri –, megkérdi: ne készítsen-e nekem álmosító borsika teát. Csak bosszúsán legyintek. Órákig forgolódom álmatlanul, torkomban egy omlás alá került bányász félelmével. Az a *valami*, ami a szaggató fejfájás mögül leleskedik rám, ezen az éjjelen is fojtogat. Eddig *nincs orvos, aki biztos okát megmondta volna!* Meg is írtam Csengerynek, Pestre, még az éjjel: *Az én itteni helyzetem mind tarthatatlanabbá kezd válni... Nemcsak, hogy a pálya, melyre igazán hajlam helyett kénytelenség taszított, egészségem hanyatlásával napról-napra terhesebb lesz, ...de az iskola is az elaljasodás útjára tért... Ily körülmények között régebben is tűnődtem már azon, hogy szabadulhatnék meg... Nem szükséges mondanom, hogy a dolognak egyenlőre titokban kell maradnia...*

A lepecsételt levelet reggel Laci viszi a postára. De félóra se múlik el, miközben már odabent a nebulókat okosítom, kétségeim támadnak. „Panaszkodom, akár egy fürdős szajha a hidegvízben, csak, mert nem bírok elszámolni magammal? Nevetséges...” Felugrom s otthagya az osztályt, a vaspályához szaladok, tudva, hogy ilyenkor rakják be a postát a pesti

vonatra. Vissza kell kapnom azt a levelet! De késő: a vonat már elpöfögött, csúfondáros fekete füstje köhögésre ingerel. A sárba vágom a vadonatúj kalapom és azt sziszegem: „Bárcsak meghalnék”, aztán lehajolok érte, a zsebkendőmmel törölöm le a sarat. Körülnézek, meglátott-e valaki? „Én, Arany János, koszorús költő, az Akadémia és a Kisfaludy Társaság tagja, beismerhetem-e, hogy *valamitől, ami nem is az én sorsom, rettegek?*”

Már csaknem nevetve érek vissza a tanterembe. „Anti előtt nincs mit szégyenkezni, neki szabad tudnia, miféle lehetetlen *fájvirág* vagyok”. Hazaérkezvén, jó körösi szokás szerint lehuppanok a ház előtti kispadra, vörösre olvasott szememmel fordulok a tavaszi Nap felé. Néhány járókelő megsüvegel. Rájuk mosolygok, mintha *valaki* lennék itt is. „Rátarti népség, mit csúfolódtok? *A professzort már úrnak is eltűritek, de éreztetitek vele, hogy tolerancia alatt áll...* Nyilván, mert aligha olvassátok a verseimet. Hogy is olvashatnátok? Ki az, aki itt, Kőrösön újságra abonál?”

Újabb levél jön Csengerytől: sietve tudósít, hogy az Akadémián elhatározottak, fel fognak kérni, írjak egy költeményt Széchenyi halálára. *Ne töprenkedjél, vállald el a felhívást – gyözköd engem a régi barát – Elég idő van október elejéig...Az Igazgatótanács e költeményért ma ajánlotta meg a száz aranyat* – Magam előtt látom Csengery kissé merev, szoborszerű alakját, ahogy beszéd közben ingatja boltozatos koponyáját, szeme gyerekesen kitér, ahogy rám kiált: „vállald!”.

Az ijedelem megint az első: hogy tudnám én október elejéig megírni, mikor két teljes hét alatt, mióta amúgy is a fejemben forgatom, egyetlen szó se bírt még alakot ölteni??

Este, Mentovich unszolására, elmegyek a Kaszinóba, a tanárok rendes heti összejövetelére. Régóta nem vettem részt rajta, most is mogorván ülök a bortól vidám társaság közepette. Mindenki jelen van, úgy ahogy én soroltam fel őket anno, egy tréfás disztichonomban : *Lengyel, Arany, Kiss, Nagy, Weisz, Pajzán, Mentovich, Ádám, Varga, Szilágyi, Szabó, Szarka, Losonczi, Deák*. Meglepetésemre Weisz is. (Később megtudom: Varga igazgató, tiszta *kulantériából*, még három hónap maradáást engedélyezett neki – micsoda boldogság!) Szokás szerint dagadós töltött káposztával kezdjük, paprikás csirkével folytatjuk, mellé a híres vezsenyi borral. Széchenyiről, a meghíúsult emlékezésről nem esik szó. S az est fénypontjaként megjelenik Mikulás inspektor is, emeletes cilinderében. Az asztalfőre ültetik. Varga arca eltorzul a tartós vigyorgástól. (Sajnálom őt, látszik, hogy már az arcizmai fájnak, annyira kitartja). De, hogy a lelkiismeret is megkapja a maga püspökfalatját, egyszerre csak mind velem akarna koccintani. Nem szólok senkihez: már érzem a migrént. Paprikás csirke közben hallgatom a fájdalom lüktetését. Mintha dörömbölne agyamon és folyvást ugyanazt a szót ismételné: „kevés, kevés, kevés”. Kevés, ami értelmet ti adtok itt lételemnek... *Ide tapadtam, mint a szurok, tékozlom a drága időt...* S egyáltalán: minek örültök ti ennyire nekem? Félhomályos zugaimat úgyse osztom meg veletek – jórészt még magammal se.

Már éppen felállok, hogy udvarias főhajtásoktól kísérve kihátráljak a teremből, ahol fertályóra alatt egy hétre való pipafüstöt szívtam magamba, amikor a hosszú asztal túlsó végéről meghallom Weisz kolléga önfeledt hangját. A fény természetét magyarázza. (Fennhangon, emelt fővel, mulatságosan ágálva, mint egy bohóc: józanul sose merné megtenni).

- Mintha vizet csurgatnátok, amice, úgy hullámszik a fény..., különös jelenség a fény... Elmesélem nektek a fény természetét, tízévi kutakodásom gyümölcsét, könyörgöm, figyeljete! – rikoltja valami elszánt dühvel Weisz.
- Kis ember nagy találmánya, hallgassuk, uraim! – szólal meg Mikulás, jóízű nevetésektől kísérve.

„Könnyű őket boldoggá tenni, ez a szerencséték”, gondolom. *Nekem meg még az öröm is fáj.* Felállok az asztaltól és köszönés nélkül távozok.

Árkon-bokron átgázolok, mintha nekem szólna a csúfondáros nevetés, pedig az rég el is némult már a hátam mögött. „Ha ennek a szegény Weisznek tíz év kellett a fényhez, mennyi kell nekem Széchenyihez?” Egész megbénít az elkeseredés.

Csak másnap – öt nap után – durálom rá magam, hogy megírjam a választ Csengerynek: *Kedves Barátom! Rövid, de annál fontosabb leveledre nem válaszolhattam tüstént. Néhány nap óta súlyosabban fogott elő régi bajom, s ily állapotban reményt táplálni a jövőre, s ígéreteket tenni nem fért össze kedélyemmel. ...Az Akadémia fel fog szólítani, írjak egy költeményt Széchenyi halálára s az Igazgató Tanács 100 arannyal díjazza. Szép, igen szép. De, édes barátom, ha engem egy Széchenyi halála föl nem képes gerjeszteni arra, hogy szót adjak a nagy nemzeti fájdalomnak: akkor semmi felszólítás, semmi aranyos jutalom nem fogja azt eszközölni... Megkísérlem, vedd őszinte ígéretemet, de nem tudom, ha megbírom-e... E nagy nemzeti gyász méltólag meg sem énekelhető...–* Fáradtan teszem le a tollat, mely megint túlszaladt józan megfontolásomon. „Majd holnap befejezem” – de legszívesebben visszavonnám ezt a könnyelmű ígéretet: „Hogy mászom ki ebből, ha nem lesz elég erőm?” Szinte bizonyosnak érzem a kudarcot: épp most, amikor *az egész nemzet rám fog figyelni.* Kínomban gyorsan hozzábiggyesztem még: *Ezeket bizodalmasan írom neked, nehogy felolvasd valaki előtt!* Közben izzadok, mint egy hajóvontató ló: „Ez meg milyen mondat volt? Még a végén megsértem jó Antimat is... Ki kellene húznom, jó vastagon! De nem teszem. Rettentő fáradtságot érzek: „Jó lenne elaludni most! Persze, nem fogok: *úgy sistereg a fülem, mint nedves fa a tűzön.*”

Ide-oda forgolódom a takaró alatt. Ma sem használ a borsika tea. Éjfélkor még fent vagyok, hallgatom a nagy kerti eperfa susogását. Megvan vagy százéves és a helyiek úgy tartják, egyszer valamelyik gazdája, akinek sötét bűn terhelte lelkét, göcsörtös törzsén szétverte a fejét. (Tudom, magam írtam: *Mit ér e zúgó, rossz fejet széttörnöm a kalit vasán?*), „Bűnös vagy, bűnös vagy”, suttogja a fa azóta is... Fölpattanok s nesztelenül – nehogy Julcsát meg a gyerekeket fölébresszem – kiosonok a kertbe. „S az én bűnöm? Időtékozlás. Hipochondria.” Öklömmel dühösen belecsapok a sötétbe. A Hold sárga fényében – mint túlvilágról elszabadult erünniszek – kékes árnyékfoltok szaladgálnak a frissen nyírott fűvön. Lehunyom a szemem, hogy eltüntessem őket – hiába. „Félek a fantáziámtól. Olyan, mint a kiéheztetett kutya. Képes beleharapni a gazdájába, csak, mert nyomja a felelősség...”

Május közepe van, mire megjön a hivatalos felkérés. A tudós társaság nevében Toldy Ferenc titoknok írta alá. Mosolyoghatnék azon, hogy nekem, *Toldi* szerzőjének épp egy Toldy ír alá. De aztán tovább aggodalmaskodom s csak úgy másfél hét múlva válaszolok: *A tekintetes Akadémia parancsa olyan helyzetbe hozott, mikép lehetetlen vala akár igennel, akár nemmel*

válaszolnom, mielőtt a sikernek némi kilátásával tehetem. Én, ki évek óta... hallgatásban sínylek..., írjak egy Széchenyiről, amelyet róla, amelyet tőlem várnak: valóban, ez elnyom, s ha akarnék is, minden sornál, amit papírra teszek, előttem áll, semmivel nem hagy megelégednem, zaklat, üldöz, visszariaszt. Frázist csinálni nem tudok – vezércikk-félét nem akarnék...– Itt abbahagyom. Azt hiszem, helyesen tettem, hogy se igennel, se nemmel nem válaszoltam. Mert bármi megtörténhet: érzem, velem bármi. Akár a semmibe zuhanás egy reményteljes pillanatban. Akár a csoda is. A párja annak, ami a nincstelen Arany György viskóban született fiát idáig felvitte... Eddig csak álmodtam az életet, ezután talán élni fogom az álmomat.

Délután sötét felhők gyűlnek és elered az eső. Órákon át zuhog a májusi áldás. Az élet ilyenkor megáll Kőrösön, mert az utcákat elönti a sár, a lelkeket a csúz.

Ebéd után megint csak ülök a papír felett és bámulom az esőt. Valóban: se igent, se nemet nem mondtam – de előzőleg már Csengerynek elköteleztem magam! Tehát lehetetlen kitérnem a feladat elől, egyszerűen lehetetlen! Meg fogok küzdeni a szavakért. Néhány szabad és nyugodalmas napra mindenképp szükségem lenne – de mikor lesz itt ilyen? Ha beteget jelentek, azzal se érek semmit... Az egész kisváros azt találgatná: tüdőgyulladás van-e, vagy csak darázs csípése, netán iskola-undoritisze az akadémikus tanító úrnak? Ebben a *sivatagi Kőrösben* soha semmi se marad titokban. (Néha még az se, ami csak ezután történik majd meg!)

Végre leírtam néhány sort. Több változatban. De mindet hamisnak érzem. Erőtlennek, egy Széchenyiről! Sóhajtva gombóccá gyűröm mind. S akkor meghallom a pesti vonat kürtjét. Juliska már szalad is a főtéri postaállomásra, ahol a kocsisok csézái várakoznak, ki- s befogják a prüszkölő lovakat, akiknek, mióta Széchenyi gőzparipája viszi Pestre az utasokat, aranyéletük van.

A levélben ezt írja nekem Anti: *A Széchenyi-vers ne aggasszon! Nézd a naponkénti tapasztalást, mily kevéssel megelégednek. A kedélyek izgatottak, van egy-két húr, melyet Széchenyiről írván, mindenki szükségkép megpendít s erre bizonyosan kitör a lelkesedés. A mi téged nem elégít ki, a közönséget magán kívül ragadhatja..."*

Alig hiszek a szememnek: csakugyan holmi kortes-verset kívánna tőlem? Ez megdöbbenő! „A legnagyobb magyar” maga volt a csoda! Csakis olyan verset szabad írnom róla, ami fölér az ő magasához. Olyasmit, amiről maga írta a naplójában: *betűket látok az égen!*... Miért nem jön ez be nekem?? Érzem, hogy a düh, mint egy második szív, friss vért pumpál a fejembe. Nyugtalanul járkálok a lakásban, aztán egyszer csak odakint eláll az eső. Hús párák szállnak fel a kitisztult égbe. S alig, hogy rálépek az erdei útra, döbbenetesen megállok: a szivárvány, amely az orrom előtt születik meg a semmiből; teljes ívvel szeli át az égboltot. Színei, akár a hárfa hangjai, mélyek és tűnékenyek. Csaknem felkiáltok, amikor a bokrok nedves függőnye mögül ismerősen testes alak bontakozik ki: Weisz kolléga az, kezében állvánnyal és messzelátóval.

- Látom, te se bírsz nyugodni, János. Ugyebár, csak a légköri feszültség miatt... Várj, itt álljunk meg, ezen a kis emelkedőn – magyarázza – Innen jól beláthatjuk ezt a kis...
- Csodát! – vágok a szavába lelkesülten.
- Ne túlozz. Ez a fény természete. Egyszerű optikai jelenség csupán. Az eső- és páracseppek okozzák...

Rettentő izgalom fog el. –Betűket látott az égen! – rikoltom, feldöntve az állványt és messzelátót.

- Mi van veled? Remélem jól vagy?
- Lángoló betűket! El tudod képzelni, Weisz?
- Dupla szivárvány lehetett... Fölötte ritka jelenség –

Fejcsóválva újra felállítja az állványt. A távcsőbe nézek: szemem előtt a szivárvány karcsú íve fénytengerré szélesedik. Ahogy távolodik tőlem a spektrum, a messzelátóban furcsamód egyre erősebbé és erősebbé válnak a színek s a végponton valami diadalmas tűz lobog.

- Jánosom, mi van veled? Mit láatsz?
- Széchenyit.
- Hogy mit??
- A fénye, ahogy távozik, fokról-fokra erősödik.
- Lehetetlen – hüledezik az amatőr Weisz – Ez ellentmondana a fény természetének! Hadd nézzem.

Hosszan, pislogva bámul a távcsőbe. A hitetlen józansága elviselhetetlen: szó nélkül otthagynom.

Hazavágtatok: a házak elvesztik előttem körvonalait, a fák részegen imbolyognak a leszálló éjszakában.

Odahaza bezárokódom a szobámba. Először csak ülök az ágy szélén. A sötét szoba falán újra látom az égi jelenséget. Távolodó íve, akár egy lángcsóva, egyre fényesebb lesz és a végpontján tüzek gomolyognak. S a tűzből most szavak fakadnak. Remegő kézzel gyűjtöm meg az asztali lámpást. Egy ott heverő papírszeletre – olyan erővel, hogy a toll hegye kicsorbul – felfirkantom. Gondolkodás nélkül, ahogy testet öltenek a tűzből, az első szavakat:

Fennmarad s nőttön –nő tiszta fénye,

Amint időben, térben távozik.

Aztán leejtem a tollat: minden erő kiszállt a kezemből. Mintha mázsás súlyt dobtam volna el. Eloltom a lámpást és ruhástól zuhanok az ágyra. S mielőtt elnyomna az álom, a parttalan sötétben felviláglik a vers címe: *SZÉCHENYI EMLÉKEZETE.*